

XXV PĀRĒJIE LATVIEŠU DZIESMU UN XVI DEJU SVĒTKI

NOSLĒGUMA KONCERTS

ZVAIGŽŅU CEĻĀ

2018. gada 8. jūlijā plkst. 20.00
Mežaparka Lielajā estrādē

Ģenerālmēģinājums
7. jūlijā plkst. 20.00

XXVI VISPĀRĒJIE LATVIEŠU DZIESMU UN XVI DEJU SVĒTKI

MĒS
DZIEDĀSIM
NO VISAS
SIRDS

PROGRAMMA

PROLOGS

GUNĀRS ORDELOVSKIS
(1927–1990)

SVĒTKU MARŠS (1975)

Virsdiriģents Guntis Kumačevs
Pūtēju orķestri

PĒTERIS BUTĀNS
(1942)

LATGALES DZIESMAS (1988)

Virsdiriģents Jānis Puriņš
Pūtēju orķestri

JURIS KARLSONS
(1948)

SVĒTKU MŪZIKA (2012)

Virsdiriģents Haralds Bārzdriņš
Pūtēju orķestri

ALFRĒDS KALNIŅŠ
(1879–1951)

ESI SVEICINĀTA, SAULE (1947)

Raiņa (1865–1929) dzeja, Imanta Kokara redakcija
Virsdiriģente Aira Birziņa
Latvijas diriģentu koris

JURIS KARLSONS

KAROGA CEĻŠ (2017)

Virsdiriģents Raitis Ašmanis
Pūtēju orķestri

UĢIS PRAULIŅŠ
(1957)

ES BIJ' PUIKA (2017)

Latviešu tautasdziesmas vārdi
Goda virsdiriģents Arvīds Platpers
Zēnu kori un apvienotais vīru koris
Uģis Prauliņš - celma bunga

LAIKU LOKOS. DIEVA DĒLI. SAULES MEITAS

EMĪLS DĀRZIŅŠ
(1875–1910)

PIE TĒVU ZEMES DĀRGĀS (1898)

Fridriha Šillera (*Schiller*, 1759–1805) dzeja,
atdzejojis Auseklis (1850–1879)
Goda virsdiriģents Arvīds Platpers
Apvienotais vīru koris

Latviešu tautasdziesma
JŪLIJA ROZĪŠA
(1880–1952)
apdarē

STĀVĒJU, DZIEDĀJU (ap 1939)

Virsdiriģente Aira Birziņa
Sieviešu koris

VALTERS KAMINSKIS
(1929–1997)

MŪŽU MŪŽOS BŪS DZIESMA (1973)

Imanta Ziedoņa (1933–2013) dzeja
Goda virsdiriģents Edgars Račevskis
Apvienotais vīru koris

LAIKU LOKOS. SAULES MEITAS

Latviešu tautasdziesma
TĀLIVALDA ĶENIŅA
(1919–2008)
apdarē

ES MEITIŅA KĀ ROZĪTE (1986)
Virssdiriģente Māra Marnauza
Sieviešu koris

ALDONIS KALNIŅŠ
(1928)

LATGALĒ (1961)
Skaidrītes Kaldupes (1922–2013) dzeja
Virssdiriģents Romāns Vanags
Sieviešu koris

Latgaliešu tautasdziesma
ILONAS RUPAINES
(1967)
pārveidā

JUMJA DZIESMA (2005)
Virssdiriģents Jānis Zirnis
Sieviešu kori
Kora solo grupa –
Rēzeknes pilsētas kultūras nama sieviešu koris „Medicus”,
Daugavpils Latviešu kultūras centra sieviešu koris „Rūta”
Rūdolfs Bērtiņš – celma bungas

VALDIS ZILVERIS
(1963)

ES PĀRSVIEDU ZELTA ZIRNI (2017)
Latviešu tautasdziesmas vārdi
Virssdiriģente Ilze Valce
Sieviešu koris

LAIKU LOKOS. DIEVA DĒLI. SAULES MEITAS

JURJĀNU ANDREJS
(1856–1922)

LŪK, ROZE ZIED (1888)
Anša Līventāla (1803–1878) dzeja
Virssdiriģents Andrejs Mūrnieks
Apvienotais vīru koris

EMĪLS DĀRZIŅŠ

NĀRU DZIESMA (1906)
Jāņa Jaunsudrabiņa (1877–1962) dzeja
Virssdiriģente Aira Birziņa
Sieviešu koris

EMĪLS DĀRZIŅŠ

MIRDZI KĀ ZVAIGZNE (1908)
Kārļa Jēkabsona (1879–1946) dzeja
Virssdiriģents Ivars Cinkuss
Apvienotais vīru koris

ZVAIGŽŅU CEĻĀ

ĒRIKS EŠENVALDS
(1977)

KRUSTIEM ZVAIGZNES DEBESĪS (2017)

Latviešu tautasdziesmas vārdi Uģa Briķmaņa virknējumā
Virsdiriģente Agita Ikauniece-Rimšēviča
Kopkoris, koklētāju ansamblis un instrumentālā grupa
Ieva Nīmane, Māris Muktupāvels – dūdas, Eremijs Sējāns – balss

Latviešu tautasdziesma
ALFRĒDA KALNIŅA
apdarē

DZIEDOT DZIMU, DZIEDOT AUGU (1932)

Virsdiriģente Agita Ikauniece-Rimšēviča
Kopkoris

JĀNIS LŪSĒNS
(1959)

KAROGA DZIESMA (2000)

Raiņa (1865–1929) dzeja
Goda virsdiriģents Jēkabs Ozoliņš
Kopkoris, instrumentālā grupa un zvanu ansamblis

BAUMAŅU KĀRLIS
(1835–1905)

DIEVS, SVĒTĪ LATVIJU! (1873)

Baumaņu Kārļa teksts
Goda virsdiriģents Jānis Erenštreits
Kopkoris

SAULES LOKĀ

RAIMONDS TIGULS
(1972)

LEC, SAULĪTE! (2014)

Rasas Bugavičutes-Pēces (1988) dzeja
Virsdiriģents Māris Sirmāis
Kopkoris un instrumentālā grupa
Ieva Nīmane, Māris Muktupāvels, Edgars Kārklis - dūdas
Andis Klučnieks - flauta

RAIMONDS TIGULS

TĒVU SĒTA (2013)

Raimonds Tiguls – hangs
Andis Klučnieks – flauta
Instrumentālā grupa

VALTS PŪCE
(1962)

GAISMEŅA AUSA, SAULEITE LĒCE (2005)

Latgaliešu tautasdziesmas vārdi
Virsdiriģents Kaspars Ādamsons
Jauktais koris
Laura Štoma, Undīne Krievāne – balss
Reinis Tomiņš – sitaminstrumenti

Latviešu tautasdziesma
ALFRĒDA FEILA
(1902–1942)
apdarē

AIZ EZERA AUGSTI KALNI (1935)

Virsdiriģents Mārtiņš Klišāns
Jauktais koris

Latviešu tautasdziesma
JURA KARLSONA
apdarē

ŪDENS SAUCA, AKMENS VILKA (2002)

Virssdirīģents Ints Teterovskis
Jauktais koris

Latviešu tautasdziesma
SELGAS MENCES
(1953)
apdarē

GARA, GARA ŠĪ NAKSNIŅA (20. gs. 80. gadi)

Virssdirīģents Gints Ceplenieks
Jauktais koris

Latviešu tautasdziesma
RAIMONDA PAULA
(1936)
apdarē

SASALA JŪRĪNA (2003)

Virssdirīģents Romāns Vanags
Horeogrāfs un virssvaditājs Jānis Purviņš (1971)
Jauktais koris
Jauniešu deju ansambļi
Ance Krauze – balss

UĢIS PRAULIŅŠ

KAS DZIEDĀJA JĀŅU NAKTI
(2010, jauktā kora versija)

Latviešu tautasdziesmas vārdi
Virssdirīģents Ivars Cinkuss
Jauktais koris un vīru koris

EMILIS MELNGAILIS
(1874–1954)

JĀŅUVAKARS (1926)

Latviešu tautasdziesmas vārdi
Goda virssdirīģents Jānis Zirnis
Jauktais koris un vīru koris
Gunta Gelgote, Juris Vizbulis – balss

LAIMA JANSONE
(1987)

Līģotne koklēm KLUSA, KLUSA VASARIŅA (2018)

Laima Jansone – kokle

LIKTEŅS LOKĀ

VOLFGANGS DĀRZIŅŠ
(1906–1962)

BIRZĒM ROTĀTS GAIZIŅŠ (1932)

Kārļa Jēkabsona dzeģa
Goda virssdirīģents Juris Kļaviņš
Jauktais koris

PĒTERIS BARISONS
(1904–1947)

PA ZVAIGŽŅU CEĻU (1928)

Plūdoņa (1874–1940) dzeģa
Virssdirīģents Mārtiņš Kliģšāns
Jauktais koris

EMĪLS DĀRZIŅŠ

LAUZTĀS PRIEDES (1904)

Raiņa dzeģa
Virssdirīģents Māris Sirmāis
Jauktais koris un apvienotāis vīru koris

LŪCIJA GARŪTA
(1902–1977)

**Starpspēle un lūgšana MŪSU TĒVS
no kantātes DIEVS, TAVA ZEME DEG! (1943)**

Goda virsdiriģents Edgars Račevskis
Jauktais koris un vīru koris
Iveta Apkalna – ērģeles

ĒRIKS EŠENVALDS

BRĪVĪBA (2009)

Andreja Eglīša (1912–2006) dzeja
Virsdiriģents Ivars Cinkuss
Apvienotais vīru koris

PĒTERIS PLAKIDIS
(1947–2017)

**TAVAS SAKNES TAVĀ ZEMĒ
(20. gs. 70./80. gadu mija)**

Vizmas Belševicas (1931–2005) dzeja
Virsdiriģents Kaspars Ādamsons
Jauktais koris

UĢIS PRAULIŅŠ

DIEVAINES (2002)

Latviešu tautasdziesmas vārdi
Virsdiriģents Sigvards Kļava
Jauktais koris un instrumentālā grupa
Latvīte Cirse, Laima Jansone – kokles
Agate Burkina, Katrīna Paula Felsberga, Asnate Rancāne – balss
Agnese Kanniņa – vijole
Andis Klučnieks – flauta

VALTS PŪCE

CAUR SIDRABA BIRZI GĀJU (1998)

Rīgas pašvaldības kultūras iestāžu apvienības
koncertorganizācijas „Ave Sol” koklētāju ansamblis *Cantata*,
vadītāja Anda Eglīte

MĀRTIŅŠ BRAUNS
(1951)

MĪLA IR KĀ UGUNS (1985)

Jāņa Petera (1939) dzeja
Virsdiriģente Aira Birziņa
Kopkoris un instrumentālā grupa

RAIMONDS PAULS

MANAI DZIMTENEI (1973)

Jāņa Petera dzeja
Virsdiriģents Māris Sirmāis
Horeogrāfs Alfrēds Spura (1928)
Virsvadītāja Gunta Skuja
Kopkoris un instrumentālā grupa
Tautas deju ansamblis

KRUSTCELĒS

GRUPA „ILĢI”

KRUSTIMI DEJAMA, KRUSTIMI LECAMA (1991)

Ilgas Reiznieces (1956) un latviešu tautasdziesmas vārds
Horeogrāfs un virsvadītājs Jānis Ērglis (1962)

Vidējās paaudzes deju ansamblis

Grupa „Ilģi”

Irīna Rebhūna, Zane Šmite, Ivars Cinkuss,

Rihards Rudzītis – balss

Edgars Kārklis, Kārlis Heimrāts – dūdas

ZIGMARS LIEPIŅŠ
(1952)

Fragmenti no rokoperas LĀČPLĒSIS (1988)

Māras Zālītes (1952) dzeja, aranžējis Edgars Linde (1971)

Virssdirīģents Ints Teterovskis

Kopkoris un instrumentālā grupa

Alberta Godiņa, Dons – balss

ZVAIGŽŅU CEĻĀ

IMANTS KALNIŅŠ
(1941)

VIRS GALVAS MŪŽĪGS PIENA CEĻŠ (1985)

Māras Zālītes dzeja, aranžējis Rihards Dubra (1964)

Virssdirīģents Mārtiņš Klišāns

Horeogrāfs un virsvadītājs Agris Daņilevičs (1963)

Kopkoris

Jauniešu deju ansamblis

Iveta Apkalna – ērģeles

Jānis Porietis – trompete

Ivo Krūskops – zvani

MĀRTIŅŠ BRAUNS

SAULE, PĒRKONS, DAUGAVA (1988)

Raiņa dzeja

Virssdirīģents Romāns Vanags

Kopkoris un instrumentālā grupa

JĀZEPS VĪTOLS
(1863–1948)

GAISMAS PILS (1899)

Ausekļa dzeja

Virssdirīģents Sigvards Kļava

Kopkoris

Latviešu tautasdziesma
JURJĀNU ANDREJA
apdarē

PŪT, VĒJIŅI (1884)

Kopkoris

GODA VIRSDIRIĢENTI

Terēzija Broka, Jānis Erenštreits,
Andrejs Jansons, Juris Kļaviņš,
Jēkabs Ozoliņš, Arvīds Platpers,
Edgars Račevskis, Jānis Zirnis

VIRSDIRIĢENTI

Kaspars Ādamsons, Aira Birziņa,
Gints Ceplenieks, Ivars Cinkuss,
Agita Ikauniece-Rimšēviča, Mārtiņš Klišāns,
Sigvards Kļava, Māra Marnauza,
Andrejs Mūrnieks, Māris Sirmais,
Ints Teterovskis, Ilze Valce, Romāns Vanags

PŪTĒJU ORĶESTRU VIRSDIRIĢENTI

Raitis Ašmanis, Haralds Bārzdriņš,
Guntis Kumačevs, Jānis Puriņš

DEJU VIRSVADĪTĀJI

Agris Daņiļevičs, Jānis Ērglis, Jānis Purviņš,
Gunta Skuja

KONCERTĀ PIEDALĀS

274 jauktie kori – 11800 dalībnieku
89 sieviešu kori – 2700 dalībnieču
27 vīru kori – 800 dalībnieku
39 senioru kori – 1200 dalībnieku
94 deju kolektīvi – 1500 dalībnieku
50 pūtēju orķestri – 1500 dalībnieku
Jāzepa Mediņa Rīgas 1. mūzikas skolas
zēnu koris, mākslinieciskais vadītājs
Romāns Vanags
Rīgas Doma zēnu koris, mākslinieciskais
vadītājs Mārtiņš Klišāns
Rīgas Doma meiteņu koris „Tiara”,
mākslinieciskā vadītāja Aira Birziņa

DZIESMU PAVADĪJUMU ATSKAŅO

Instrumentālā grupa
Raimonda Macata vadībā:
taustiņinstrumenti – Raimonds Macats un
Juris Kristons,
ģitāra – Mārcis Auziņš,
bass – Oskars Sprogis,
sitaminstrumenti – Artis Orubs
Grupa „Ilģi”:
Ilga Reizniece – balss, vijole,
Māris Muktupāvels – kokle,
Gatis Gaujēnijs – basģitāra,
Egons Kronbergs – ģitāra,
Mārtiņš Linde – bungas
Koncertorganizācijas *Ave Sol* koklētāju
ansamblis *Cantata* Andas Eglītes vadībā
Zvanu ansamblis Kristapa Karpa vadībā

KONCERTA VEIDOTĀJI

Mākslinieciskais vadītājs – Mārtiņš Klišāns
Režisors – Uģis Brikmāns
Scenogrāfs – Aigars Ozoliņš
Video mākslinieks – Māris Kalve
Tērpu māksliniece – Evija Dāboliņa
Scenārija autors – Orests Silabriedis
Koncerta vadītāji – Inga Misāne-Grasberga un
Gundars Grasbergs
Skaņu režisori – Andris Ūze, Normunds Slava
Koru plūsmas vadītājs – Jānis Baltiņš
Koru plūsmas koordinētāji – Ilmārs Millers,
Rihards Zariņš
Deju kolektīvu koordinētāja – Dagmāra Bārbele
Režisora asistentes – Līva Medne, Anta Priedīte
Sadziedāšanās nakts mākslinieciskie vadītāji –
Juris Vaivods un Jānis Ozols
Skaņu iekārtas, skaņas dizains – UBS
Skatuves konstrukcijas, gaismas efekti –
Kompānija NA
Tehniskā producēšana – *Positivus music*:
Ģirts Majors, Andis Zusts, Jānis Žagariņš
Projekta vadītāja – Kristīne Zolotorenko
Latvijas Nacionālā kultūras centra koru un
vokālo ansamblu eksperts – Lauris Goss

BALSIS NO KORA

I. Ganu puikas svētki

Es arī dziedāju! Es biju tajā pulkā! –

un re! kā ganu meitas bižainās,
kam mati sapīti kā jāņuzāles,
kas, tveices trenktas, slēpās upes klēpī,
kas mani smēja, birzī ūjīnot,
nu gaismas apmulsušām acīm noraugās!

Vai mācītājs ar Vasarsvētku vēsti
pie viņu sirdīm maigi pieklaudevāja?
Bet dziesmas visas sirdis vajā vēra!
Un es – tā atslēdžiņa saulē spidošā,
kaut nošu atslēgu ne mūžam nepazīnis, –
un balsu pulks aiz manis droši nāk.

Aiz ganu puikas, pagastskolā dotā,
kam dots bij dziesmu svētkus piedzīvot.

II. Lieluma laiks

Ar sarkanām puķēm laiks apveltīts,
nav laika tam paklanīties,
tas vainagus noņem un tālāk steidz
pēc sava lieluma dzīties.

Lai nākamie izdzied, ko sapņojis laiks,
kad vētra dzen meklēt brīvi.
Kas sadedzis nemirs, kas nogrimis dzimis,
tas celsies uz jaunu dzīvi.

Es esmu tas klusums, kam kliegt ir ļauts,
es esmu tā balsis, kas atbalsis sauc,
es – ziedu klēpis, es – mēness stars,
es lieluma laiks, es – pavasars.

III. Vēls rudens

Es redzēju Ķēniņu pili dziļi zem ledus iededzam gaismu,
es jutu, kā ideāls atkal iespiež man šauteni plaukstā.
Karstas šai korī ir sirdis, pasaule – drupās un auksta.

Un savāds ir rudens –
vēls rudens sauc profesorus
kā gājputnus atgriezties atpakaļ mājās,
vīt fakultātes un ticēt, ka pavasaris.

Lai Zemgale plūdos kā dziesma
pārskalo kara laukus –
apraktie, neatrastie, skolotas balsis un prastas,
dzīvie un mirušie, tenori, baritoni –
šajā valstī visi vēl basi.

Vēls rudens, salst.

Es gribu apaut taisnību, saņemt Latvijas pasi,
dziedāt Daugavu, dziedāt Aivieksti, Gauju un Ventu, –
un Čaksti par diriģentu.
Es redzēju Māru
Vitolā sēdam un sukājam zelta stīgas.

Es zinu, ka divdesmit gadi –
un zinu, ka bezgalīgi.

IV. Meitenes

Meitenēs krājas gaisma –
kā pa upītēm skaidrām,
kā pa mirdzošiem asinsvadiem
no grāmatām lasītām, valodām izstudētām
un karogiem izrakstītiem
viņas pieriet ar gaismu kā baltas, sapņainas govīs.

No studentu dziesmuvaras un divdesmit miera
gadiem,
no atvērtiem pasaules logiem
un vēja, ko viņu matos izelpo mīlestība,
meitenēs sakrājas gaisma.
Un ne jau Ķegums, bet viņas
nakts staro kā bezmiega zvaigznes
uz bibliotēku galdiem,
mūsu meitenes –
kauls no gaismas kaula, miesa no druvu miesas,
balsis no vālodzes balsis...

V. Eslingene

Kā Dieva Putniņš es sēžu uz dziesmas zara.

Kas kaitēja nedziedāt.
Tik brīvam – ne sēt vairs, ne plaut,
kad nāve jau vākusi ražu.

Kas kaitēja man nebūt.
Nebūt, apklust un pazust.
Kā Dieva Putniņš es sēžu uz dziesmas nolauztā zara,
un tās manas vienīgās mājas.
Tukšuma kokā pulcējas putnu bari.
Koris no dzīves pēc gala.
Koris no pasaules malas.
Dzīvot nozīmē dziedāt –
vai otrādi, neatceros.

Ak, svētā Lestene, tu esi vīru koris,
Kas Eslingeni nesasnies nekad.

VI. Slīpā lietū

Kad koris slīpā lietū kūrās,
es stāvēju tur – desmitajā rindā. No kreisās – piektais.
Tā ir mana vieta.

Kad čukstēja, bet nenočukstēja, pavisam nenodzisa.
Kad diriģenta rokā slēpās valoda,
žests mēmais prata runāt latviski,
un puķes nozīmi neviena vārdnīca kad nenodeva;
kad dzejnieks pakāpās uz dzirnakmens,
un stiepās pirkstgalos – pār mūri sveicinādams,
bet slideni ir lietū dzirnakmeņi.
Un bailēm piedzima tik skaistas melodijas.
Un daudziem vārdiem tulkojums tik vienāds: brīvība!
Vēl vecie tramvaji, caur ziemu braucot, dungo.
Vai viņi tic, ka nenāksies nekad vairs
ar dziesmu sirdsapziņu pierādīt?

Kad slīpā lietū dziedot koris turas,
es neaizmirstu – desmitajā rindā. No kreisās – piektais.
Tā ir mana vieta.

VII. Lūgšana par dziesmu

Mans koris stāv no Tallinas līdz Viļņai.
Mans koris ir sadevis rokas un asfaltā ielaidis saknes,
ar balsi pie debesīm tvēries, un lūgšana tagad ir ceļā.
Ceļš ir ceļā uz bezgalību.
Te ir atvara vidus un vētras acs, te ir Visuma Rīga.
Es esmu ceļā uz nākotni, kurai vajadzēs dziesmu.
Un es lūdzu: dod tādu dziesmu,
kam nenāktos vilties manī.
Dod dziesmu, kam nenāktos vēlreiz pulcināt izklīdušos.
Dod dziesmu, kam nenāktos atkal modināt aizmigušos.
Un no Viļņas līdz Tallinai katrs viens lai ir vienots viens,
te ir magnēts un dzelzs, un spēks, te ir Visuma Rīga.
Mūsu ceļš ir ceļā uz bezgalību.

PA LAIKA
UN LIKTEŅA
LOKIEM UZ
ZVAIGŽŅU
CEĻU

LOKS UN CEĻŠ

Lokam ir patikama forma. Tas ir mērķtiecīgs. Virzienīgs. Lokans. Loks attiecināms arī uz noteiktu cilvēku kopumu, kur visiem ir kaut kas kopīgs. Teiksim, kopīga vēlme sava ķermeņa, prāta un sirds dotumus likt vienā milzīgā sajūtu traukā, kas ieguldīto enerģiju atdod tūkstoškārt.

Dziesmusvētki ir trauks. Un mēs šovakar ejam lokos.

Laiku loki jeb latviskās kordziesmas pirmsākumi ar Saules meitām un Dieva dēliem ievied mūs Zvaigžņu ceļa pirmajā sliekšņā, un mēs svinam pirmoreiz – ir dzimusi jauna valsts Latvija.

Pēc tam Saules loks un Liktenis loks caur jaunām uzvarām un jauniem pārbaudījumiem aizved mūs uz Krustcelēm, kas ir Latvijas atdzimšana.

Kad šie vēstures likloči iziet, atspriegojas lielais loks, svētku trauka kontūras izgaist, saturs kļūst netverams un Zvaigžņu ceļš debesīs uzplaukst bezgalīgs.

*

XXVI Vispārējo latviešu Dziesmu un XVI Deju svētku noslēguma koncerta „Zvaigžņu ceļā” programma veidota ciešā sasaistē ar Dziesmusvētku vēsturi un gājumu līdz mūslaikiem. Pirms kopā ar dziedātājiem, dejojājiem un instrumentālistiem dodamies ceļā, atcerēsimies latviskās kordziesmas vēsturiskos punktus un izcilās personības, kas cieši saistītas ar Dziesmusvētku tradīciju.

LAIKU LOKOS. Līdz 1873. gadam

Daudzbalsīga dziedāšana Latvijas teritorijā pazīstama kopš seniem laikiem. Kam prātā Dienvidkurzemes burdons, kam Ziemeļlatgales bolsi, kam Sēlijas skaistā, caur kauliem tirpstošā rotāšana. Daudzbalsīgi dzied viduslaikos (Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas rektoram Guntaram Prānim nozīmīgs pētījums šajā lietā), daudzbalsīgu mūziku raksta 18. gadsimta meistari Johans Valentīns Mēders (*Johann Valentin Meder*), Johans Ādams Hillers (*Johann Adam Hiller*), protams, arī citi. Savukārt Dziesmusvētku izpratnē daudzbalsīga dziedāšana dzimst tikai 19. gadsimta sākumā.

Nav skaidri zināms, kad tieši būtu paši pirmie latvieši sastājušies kā diriģenta vadāms *a cappella* (jeb – bez pavadījuma) dziedoš koris, taču var uzskatīt, ka šādas parādības Latvijā zināmas no 19. gadsimta sākuma. Vispirms Vidzemē, pēc tam Kurzemē, vēlāk Latgalē. Sākotnēji laukos, pēcāk arī pilsētās. Vāciski, pēc tam – līdz ar Jāņa Cimzes „Dziesmu rotas” (1872–1884) kļājā nāksanu – arī latviski. Pirms – vīri, pēc – dāmu un vīru jauktie sastāvi.

Par mācītāja un rakstnieka Jura Neikena darbu, rikojojot pirmās plašākās Dziesmu dienas Dikļos 1864. gadā, labi raksta Inguna Bauere biogrāfiskajā romānā „Palieku tev uztīcāms” („Zvaigzne ABC”, 2018). Domājams, ka Neikenam bijis labs sabiedrotais, skolotājs un ērgelnieks Ernests Švehs, bet citādi par Dikļu svētkiem stipri skopas ziņas – avotos lasām, ka tur bija seši vīru kori jeb 120 dziedātāju no tuvākas apkārtnes, arī kāds bērnu koris, dziesmas vāciski un, iespējams, arī latviski. Ir uzskats, ka sadziedāšanās svētku ideju Juris Neikens ņēmis no Jāņa Cimzes, kad mācījies Valkas seminārā, tātad tainība visiem, kas allaž dzina latviešu Dziesmusvētkus kā vācu tradīcijas pārņēmējus. Skaidrs, ka idejas pamatā ir vāciskās kopdziedāšanas tīksme, taču mūs

interesē galvenokārt nevis idejas avots, bet tālākā plūsma, atsaucoties, piemēram, uz Krišjāņa Barona slaveno dzejoli, kas sākas ar rindām „Mazs avots kalnā ceļas un saulei pretī smaid” un ko mūdrā kordziesmā „Upe un cilvēka dzīve” licis Jāzeps Vītols.

Kā monumentālajā „Latviešu dziesmu svētku vēsturē” raksta Valentīns Bērzkalns, Dikļu dziesmu dienu paraugu turpmākajos gados pārņem aktivisti Matīšos, Rūjienā, Jaunpilī, Smiltēnē, Valkā, Kroņīrcavā, Cesvainē, Dignājā un citur. Pirmā lielākā dziesmu manifestācija Kurzemē notiek 1870. gadā Dobeļē, un te lielākais iniciators ir Jānis Bētiņš. Dobeles svētki ar kādiem 400 dziedātājiem izdodas tik slaveni, ka nav vairs tālu līdz visas Latvijas sadziedāšanās idejai. Tiesa, īgauni (kā negribas teikt, bet ir jāsaka) atkal priekšā – viņu vispārējie Dziesmusvētki notikuši jau 1869. gadā Tērbatā (mūsdienu Tartu).

Tā soli pa solim veidojas latvisks repertuārs, pa Vidzemi un Kurzemi izplatās dziesmu dienu tradīcija, Tērbatā rūgst jaunlatviešu rauga mīkla, Pēterburgā spožu, kaut neilgi degošu guni dedz „Pēterburgas Avīzes”, dzimst Rīgas Latviešu biedrība, un 1873. gadā beidzot arī latviešiem ir savi pirmie Dziesmusvētki. No 21. gadsimta attālumā skatoties, varbūt kuriozs liekas fakts, ka izšķirošais impulss svētku rīkošanai Rīgā nāk no kāda jauna advokāta, vēlāk Rīgas Latviešu biedrības vadoņa Krišjāņa Kalniņa, kurš uzskatāmi pierāda kolēģiem vienkāršu lietu – no svētku rīkošanas paredzamie ienākumi segs Rīgas Latviešu biedrības parādus par jaunuzcelto namu. Tā nacionālais saplūst ar materiālo, un „pirmie dziedāšanas svētki ir sākušies” (Jānis Peters dziesmas „Manai dzimtenei” ievadā).

Vēl nav Latvijas kā valsts, bet jau ir Latvijas svētki kā ziņojums pasaulei – lūk, mēs te tādi esam. Un šajos svētkos pirmoreiz tiek pacelts „Līgo” karogs. Leipcīgā darināto karogu Rīgas Latviešu biedrībai dāvājušas kādas dāmas ar vēlējumu, lai karogs plīvotu arī turpmākajos Dziesmusvētkos „par savienošanās zīmi” visai tautai.

Šovakar zīmi „Līgo” karoga pacelšanai dod Latvijas kordirigentu koris, un tas ir svētku jaunums. Cītkārt diriģentus Mežaparka estrādē sastapām pie saviem korjiem, bet šoreiz koru vadoņu garīgais un vokālais spēks koncentrējas pašā estrādes vidū – tas ir kopkora kodols, un svētku noslēguma koncerta uztakts ir koru vadoņu kopīgi dziedātais leģendārā Rīgas kamerkora „Ave Sol” moto – Alfrēda KALNIŅA kordziesma „Esi sveicināta, saule”. Tikpat leģendārais „Ave Sol” radītājs, daudzu Dziesmusvētku virsdiriģents Imants Kokars izveidojis šo Kalniņa kompozīciju maķenīt lakoniskāku nekā oriģināls, respektīvi, ņēmis pašu sākumu un pievienojis šim sākumam pašas beigas. Tā dzimst moto „Ave Sol”, un Saules dzejnieks Rainis ir pirmais, kas šovakar vārdos pauž aicinājumu augt lieliem līdz Saulei.

Pirmajos Dziesmusvētkos 1873. gadā piedalās mazliet vairāk nekā 1000 dziedātāju, no kuriem četras piektdaļas ir vīru koru pārstāvji. Tiem laikiem tā normāla proporcija arī Eiropas mērogā skatoties, un par godu šai dzimumu diskriminācijai – Ērmaņu muižnieka Uģa PRAULIŅA atbrūņojošā dižošanās „Es bij’ puika” ar dziedāšanu puiku un vīru apvienotiem spēkiem. Un ja nu kāds tiešām labi zina, kas ir vīru koris, tad tas ir Arvīds Platpers – šo svētku Goda virsdiriģents, Dziesmusvētku virsvadonis kopš 1998. gada, vīru koru „Absolventi” un „Ķekava” ilggadējs diriģents. Viņa rokās arī Emīla DĀRZIŅA otrā sacerētā kordziesma, 23 gadu vecumā komponētais aizrautīgais uzsaukums „Pie tēvu zemes dārgās”.

Latviešu tautsdziesmas „Stāvēju, dziedāju” apdares autoru Jūliju ROŽĪTI atceramies kā Rēzeknes un Daugavpils skolu un augstskolu vadītāju un docētāju, diriģentu, folkloras vācēju un sakrālo dziesmu pētnieku. Viņš nācis pasaulē akurāt II Vispārīgo latviešu dziedāšanas svētku gadā.

Savukārt savpatais, iespējīgais daudzu melodisku kompozīciju autors Valters KAMINSKIS klausītājiem būs zināms kā pilniskanīgā, bravūrīgā opusa „Mūžu mūžos būs dziesma” sacerētājs. „Meitene baltās zeķēs” plašākai publikai

pirmoreiz parādījās Dziesmusvētku simtgades koru karos un 1977. gada svētkos jau bija nokļuvusi Mežaparka estrādē, kur tika govilēm sveikta, un kopš tā laika mēs pazīstam šo dziesmu kā maestro Edgara Račevska firmas zīmi.

LAIKU LOKOS. SAULES MEITAS, DIEVA DĒLI. 1873–1900

Laiks ilgi ritējis kopš pasaules radīšanas līdz 1873. gadam. Atmosfēra lielais vilnis pārvēlies Latvijas teritorijai, Neikens un Alunāns nesagaida pirmos svētkus, daži gadi pēc svētkiem – un aizsaulē dodas Kronvaldu Atis un Auseklis, vēl sparīgi strādā Krišjānis Valdemārs, spožs Rīgas latviešu biedrības priekšgalā ir Krišjānis Kalniņš, un Krišjānis Barons teju saules mūžu nodzīvos.

Katram savs loks atvēlēts lielajā pasaules lokā, un ideja par Latviju joprojām tāda neformulēta grozās visam pa vidu, III Dziesmusvētku gadā (1888) piedzimst Pumpuru Andreja eposs „Lāčplēsis”, un ap to laiku pirmais īstēni profesionāli mūzikā skolotais latvju jauneklis JURJĀNU Andrejs klausās, kā Sēlijā meitenes rotā. Tajā pašā „Lāčplēša” gadā viņš III Dziesmusvētkos diriģē pats savu oriģināldziesmu „Lūk, roze zied”, tikai toreiz tai draiskāks nosaukums „Līgaviņa kā rozīte”. Vēl septiņas reizes Jurjānu Andreja nepretenciozais šedevrs skanēs Dziesmusvētku kopkora balsīs, un šovakar tam veidolu piešķir Latvijas Universitātes docents, kultūras vēstures pētnieks, vīru kora „Frachori” vadonis Andrejs Mūrnieks.

Laiks rit, un tuvojas 19. un 20. gadsimta mija.

Veidenbaums iet prom no Kalāčiem un pavisam slims atnāk atpakaļ, Malvīne Vīgnere-Grīnberga stāv pie klavierēm un dzied tautasdziesmas, bet mums Mežaparka estrādē sasaucas Saules meitas un Dieva dēli. Mēs ritam, tālāk ritam. Kurš to teica?

Tālvadītājs KĒNIŅŠ ir Parīzes konservatorijā

rūdīts dižprofesionālis, viņš piedzimst pusgadu pēc Latvijas valsts, lielāko daļu mūža pavada Kanādā, brīvajos brīžos lūko ar saprāta spēku drusku mazināt trimdas darbinieku konservatīvā spārna uzskatu aprobežotību, raksta tehniski smalki izslīpētu mūziku, bet, kad nepieciešams, var būt pavisam tautisks, piemēram, kā apdarē „Es meitīņa kā rozīte”, ko Kēniņš veltījis Kanādas kora dzīves vadonim Arvidam Purvam 60. jubilejā un kas pirmatskaņojumu piedzīvo šausmīgos akustiskos apstākļos Toronto lep-nās viesnīcas Royal York zālē. Kēniņa apdare Mežaparka estrādē ieviešas 1990. gada svētkos Arvida Purva vadībā, bet šoreiz sieviešu kopkoris ir kora „Balta” enerģiskās diriģentes, latviešu mūzikas aktīvas interesentes Māras Marnauzas rokās.

Aldonis KALNIŅŠ ir klasiķis ilgdzīvotājs – viņa spēks ir jūras dots, viņa prasmes un fantāziju rūdījušas studijas pie Pētera Barisona un došanās folkloras ekspedīcijās, viņa slavenākās kordziesmas apceļojušas visu pasauli, un viņa radošais ražīgums ir apbrīnojams, turklāt joprojām darbīgs. Romāns Vanags ir labi pazīstams ar dziedošu dāmu pasauli – jau diezgan ilgi vada sieviešu kori „Minjona”, Dziesmusvētku virsdiriģenta tribīnē kāpj kopš 1993. gada un ir viens no pašiem atbildīgākajiem svētku norises pārraugiem.

Ilona RUPAINE ir latgaliete, viņas radītajās tautas mūzikas variācijās ir gan ilgpilnas ainas, gan – jo biežāk – īsti vitāls etniskais gars, un prieks, ka, būdama Latgales vēstniecības „Gors” mākslinieciskā vadītāja, viņa gan turpina skolā mūzikas teoriju pasniegt, gan pie neaprstāta nošpapīra palaikam apsēžas.

Valdis ZILVERIS jau daudzus gadus ir galvenais mūzikas lietpratējs Nacionālajā teātrī, viņš var glīti rakstīt it klasiski filharmoniskas kompozīcijas, tomēr biežāk mēs viņu redzam ar laimīgu smaidu sejā paņēmam akordeonu. Vai arī uzrakstām kaut ko sieviešu korim, lai Liepājas Universitātes profesore, kora „Atbalss” un „Intis” vadītāja Ilze Valce nāktu un mestu to

Zilvera doto zelta zirni tā, ka visa zeme, ne tik sudraba ozoliņš skanēt noskanētu.

Saules meitu un Dieva dēlu sasaukšanās vai cerēšanās laiku noslēdz divas Emīla DĀRZIŅA dziesmas: dāmas pārtop par nārām un dzied ar tekstu no komponista vienaudža Jāņa Jaunsudrabiņa pirmās lugas „Traģēdija” (ko Blaumanis salīdzina ar tikko dzimušu teļu, kas mēģina nostāvēt kājās), savukārt kungi ir vēl romantiskāk noskaņoti un dzied kaut ko par lilju rociņām, zilīti zarā un jūras pērļaino gultu, un „Mirdzi kā zvaigzne” ir viena no skaisākajām latviešu kordziesmām, kopkora uzmanības lokā gan bijusi tikai divreiz – 1965. gadā Haralds Medņa heroiskā traktējumā un 1993. gadā.

ZVAIGŽŅU CEĻĀ. 1900–1918

Ir cits gadsimts. Mitoloģiskais jaunlatviešu vilnis pamazām atkāpijas „Jaunās strāvas” kvēlojuma priekšā, Lautenbaha-Jūsmiņa mēģinājumi radīt eposu cieš neveiksmi, jo nu ir Aspazijas sarkano puķu laiks, un Rainis sēj vētru, deg muižas, viss briest līdz pašiem pamatiem jauns būt, un aizlido divdūjiņas, atnāk strēlnieki, Māras zeme izkaisās bēgļu ratos, bet atnāk atpakaļ, 1917. gadā Latgalē saplūcas Francis (*aut.* Trasuns) ar Franci (*aut.* Kempis), un nu ir trīs novadi kopā, un tad pienāk 1918. gada novembris, tumšs un mirdzošs.

Un kopkoris mūsu priekšā nu jau stāv kā jauna valsts – pati Latvija. Vēl visi nav pulcējušies, vēl bēgļi nāks no Krievzemes mājās, vēl karotāji uz sliekšņa svārstīsies, bet Saules meitas jau būs devušas jāvārdus Dieva dēliem, un gredzentiņi pār Daugavu mīti, un nekritīs vilņos, bet pirkstos mirdzēs, un velti mēs lūkosim zvaigznes debesis saskaitīt, bet tas jau būs Zvaigžņu ceļš, kas iedegsies tajā tumšajā, mirdzošajā novembra vakarā.

Ar to dziedāšanas tautas fenomenu latviešiem ir, kā ir, – kas bijis Itālijā, Islandē vai Ukrainā, teiks, ka dziedāšanas ziņā gan šis, gan arī vēl citas zemes droši vien pārspēs mūsējo. Cita lieta – latgalieši, un var ticēt, ka tautasdziesma

„Dziedot dzimu, dziedot augu” pierakstīta Latgalē, kaut tā kļuvusi par visas dziedošās Latvijas lokālo un starptautisko vizītkarti. Aplam nopietnais, kaut kur sirds dziļumā tomēr arī viegli ironiskais, atturīgais, savpatais solodziesmas žanra ģēnijs Alfrēds KALNIŅŠ apdarina šo tautas melodiju 30. gadu sākumā, kad dzīvo un strādā Amerikā. Dziesmusvētku repertuārā „Dziedot dzimu, dziedot augu” skan septiņas reizes, un nu astotā reize ir „Jasmīnas kora” diriģentes Agitas Ikaunieces-Rimšēvičas rokās.

Apliecinājums par dziedāšanu un dzīvošanu nupat ir dots ar majestātisku atvēzienu. Nu šķiram Raiņa „Daugavu”, kas dzimusi, Rainim vēl trimdā dzīvojot un par jauno valsti vēl tikai iedomās esot. Grūti pārspējamais melodiķis Jānis LŪSĒNS ar Raiņa „Daugavas” tekstu raksta „Karoga dziesmu”, un Liepājas kormūzikas patriarha, teicama interpreta un pieredzējuša aranžētāja Jēkaba Ozoliņa vadībā mēs klusnāti lūdzam par brīvu Latviju brīvu tautu kopību.

Ziemeļvidzemes darbavīra, Sanktpēterburgas skolotāja, Latvijas sabiedriskā darbinieka un ne pārāk laimīga mūža īpašnieka BAUMAŅU Kārļa kordziesma „Dievs, svētī Latviju!” radīta Moikas krastmalas namā I Dziesmusvētku gadā, no kopkora repertuāra toreiz svītrotā, plašākai publikai pirmoreiz dziedāta, ticams, pirmo svētku atklāšanas ceremonijā Rīgas Latviešu biedrības namā. Dziesmusvētku estrādē nonākusi tikai 1895. gadā – toreiz Jurjānu Andreja lasījumā – un par Latvijas Valsts himnu tiesiski pieņemta 1921. gadā.

1990. gada 15. februārī Baumaņu Kārļa kompozīcija atkal tiek apstiprināta oficiālai lietošanai, un tā paša gada leģendārajos Dziesmusvētkos to diriģē Ausma Derkēvica. Šovakar svētību savai valstij lūdzam izcilā pedagoga, zēnu kora kustības leģendas Jāņa Erenštreita vadībā.

1918. gada 18. novembrī „Dievs, svētī Latviju!” skan kā jaunas valsts šūpuļa un cerību dziesma.

Mēs esam „Zvaigžņu ceļā” pirmā posma sākumā.

SAULES LOKĀ. 1918–1940

Saules laiks jaunā valstī. Dibina operu, konservatoriju un universitāti, izveido Kultūras fondu, sarodas aizbraukusie, jauniesos plaiksnī mācīšanās gars, tik vienlaikus aši jāaizstāv jaunizveidotā valsts, jo viens gan ir laist pasaulē, bet otrs – pasargāt, un jaunajai būtnei ir p daudz precinieku, bet tomēr Latvija tiek nosargāta. Un tad var atkal celt un veidot, un, ja kādā brīdī pietrūkst apdoma, tad citā brīdī atkal tiek saklausīti viedāki vārdi, un tā mazliet kalnup un nedaudz lejup, bet kopumā tomēr uz augšu iet jaunā valsts, un tad jau pēc paliela pārtraukuma – sešpadsmit gadiem – atkal klāt ir Dziesmusvētki.

Īstenībā gan jaunās valsts pirmā kopdziedāšanas cerība koši uzplaukst jaunatnes svētkos 1922. gadā, un tad visi ir spārnos, sak, 1923. gadā jārīko lieli svētki. Tomēr situācijas analīze liek būt nedaudz apdomīgākiem – ne īsti kori un diriģenti darbu atsākuši, ne īsti notis sadrukātas. Un tad beidzot 1926. gadā Esplanādē atkal dzied kori no visiem valsts novadiem.

2018. gada 8. jūlijā arī mēs paganišimies Saules plāvās. Piemēram, ar Talsu skaņu meistara, meditāciju pratēja un hanga pavēlnieka Raimonda TIGULA mūziku – dziedātāju iemiļoto „Lec, saulīte!”, kas tapusi 2014. gadā deju lieluzvedumam ar tādu pašu nosaukumu un kur teksta autore Rasa Bugavičute-Pēce gandrīz vai rainiski šķeļ tumsu. Jā, arī pašu hangu mēs redzam Raimonda Tigula rokās, un „Tēvu sēta” šoreiz skan instrumentālā versijā. Skaisti dunošais hangs – tas ir salīdzinoši nesen Šveicē izgudrots mūzikas instruments, un Bernes vācu valodā *hang* nozīmē „roka”.

Rīgas puika Valts PŪCE beidzamos gados bieži sastopams Kurzemes jūrmalā, kur atklātas jūras pusē mežonīgu odu ielenkumā, toties ūdeņu svaigās elpas uzmundrināts, raksta visdažādākās muzikālās lietas, un leģenda vēsta, ka

arī dziesma „Gaismeņa ausa, sauleite lēce”, kaut latgaliete pēc tautības, esot izkāpusi no jūras zilzaļa zirga mugurā, un it kā jauna gaisma atspīdējusi Kurzemes pusē, un tad jau arī pār visu Latviju starojusi, kā tas labi zināms Dziesmusvētku virsdiriģentam kopš iepriekšējiem svētkiem, kora „Sōla” vadītājam, Latvijas Nacionālās operas diriģentam, Lielās mūzikas balvas nominantam Kasparam Ādamsonam.

Alfrēda FEILA veikums joprojām gaida stāstnieku, kas izvērsti vēstīs mums par šī aktīvā un talantīgā Latgales rīdzinieka, vai, precīzāk, Rīgā dzimušā Latgales mūziķa Sibīrijā vardarbīgi pārtraukto, iso, bet ļoti noderīgo mūžu, par ko vairums no mums zina vien iz nelieliem biogrāfiskiem aprakstiem un eleganti apdarinātām latviešu tautasdziesmām.

Juris KARLSONS – šīgada jubilārs (sveiksims augustā!) – ir Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas profesors un visaugstākās raudzes profesionālis, ņem un skaties, ko gribi – kor dziesmas, vokālus un instrumentālus kameršedevrus, simfoniskos darbus, baletus. No vienas puses, Karlsons varētu būt Hermana Heses aprakstītās spēles adepts, no otras puses, viņam tik ļoti patīk negaidītas stila rotaļas un dinamikas kontrasti (sevišķi ar sitaminstrumentiem), ka nez vai ar stikla pērlītēm vien mēs te tiktu skaidrībā. Tas labi sader ar kora „Balsis” vadoņa, ideju meistara un Dziesmusvētku biedrības valdes priekšsēdētāja Inta Teterovska azartisko talantu, kura pārvaldībā būs vēl arī 2003. gada svētkos skanējusi latviešu tautasdziesmas „Ūdens sauca, akmens vilka” apdare.

Selga MENCE – Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas profesore, Kompozīcijas katedras vadītāja, vitāla, rosīga un laipna – raksta viegli ritošu, raiti ripojošu mūziku, un tas, ko viņa rada, liekas kā rotaļā dzimis, un to, kā ir īstenībā, zina tikai pati Selga, bet mums ir prieks klausīties viņas mūziku, jo tā ir kā putna dziesma gan dzīvīgi ritošajās, gan dziļākās apcerēs vedinošās izpausmēs. Dziesmusvētku hits ir Selgas Mences kompozīcija „Kur tu biji, bāleliņi”, kas

Mežaparkā pirmoreiz skanēja 1990. gadā, bet šovakar skan cits 80. gadu veikums – „Gara, gara šī naksniņa” apdare, kurā it melngailiski ievīta gan tautas mūzika, gan oriģināltaktis, un tas nodots drošās rokās – diriģē Rīgas Doma kora skolas vadītājs, Dziesmusvētku virsdiriģents kopš pagājušajiem svētkiem – Gints Ceplenieks.

Rotaļājāmie un ritam. Tālāk ritam.

Ances Krauzes balss, dziedot vārdkopu „Sasala jūrīna”, ir kā vēl viena klasiska Dziesmusvētku fanfara, kaut svētkos līdz šim skanējusi tikai vienreiz – 2003. gadā. Raimonds PAULS kopkora dižvainagu pirmoreiz saņem 1973. gada svētkos par dziesmu „Manai pilsētai”, pēc tam 1977. gadā skan viņa superhits „Manai dzimtenei”, ko 1973. gadā liedz likt uz Lielās estrādes un kas vēlākos svētkos kļūst par vienu no klausītāju un dziedātāju iemīļotākiem skaņdarbiem.

Bet nu ir atpakaļ gan jūrīna, gan dzimtene, un mēs... – jā, joprojām ritam un aizritam, teiksim, uz roka veterāna un korbalsu laba pazinēja Uģa PRAULIŅA opusu „Kas dziedāja Jāņu naktī”, un šo līdzrītasuleijājošanas (vai arī līdzrītamnepiedodamasgulēšanas) gabalu pirmie dzirdēja festivāla *Europa Cantat* klausītāji Maincā pirms 12 gadiem. Tautas teksts, tautiskā garā ieturēta oriģinālmūzika – te nebūs nekādas izvairīšanās – klausītājam jādzied līdzī kopkorim, ko diriģē vīru kora „Gaudeamus” ilggadējs vadonis, Dziesmusvētku virsdiriģents kopš 2003. gada Ivars Cinkuss.

Nu ir klāt saulgriežu augstākais punkts. Saule aizrit pār kalnu kā zelta zirnīs gada īsākajā naktī. „Tik, cik būs uguņu uz katra kalna, tik mēs arī šē dzīvosim,” saka dzejnieks Māris Melgalvs.

Saules loku vainagojumā – Emīļa MELNGAIĻA „Jāņuvakars”. Melngailis Latvijas mūzikas vēsturē pazīstams kā komponists, diriģents, tautas mūzikas vācējs un pētnieks, uzņēmējs, šahists, skandālists, jaunu latviešu valodas likumu izgudrotājs. Dziesmā „Jāņuvakars” Melngailis izmantojis divas Jurjāņu Andreja pierakstītas

līgotnes, un īstenībā šī dziesma ir neliela daļa no aizsāktā, bet (Melngailim raksturīgi) nepabeigtā baleta „Maija” ar Blaumaņa libretu.

Atšķirībā no Uģa Prauliņa dziesmas te kopā dziedāšana būs drusku apgrūtināta, vismaz tām klausītājiem, kas vēlas dziedāt soprāna partiju, jo pašās beigās koristēm spoži (ne spalgi) jāņem otrās oktāvas si, un tas ir diezgan augstu, lai to, klausītāju solā sēdot, izdarītu, tad vismaz jāpieceļas kājās.

Lielajos Dziesmu svētkos „Jāņuvakars” skanējis piecpadsmit reizi, atskaņošanas biežuma ziņā ierindojoties otrajā vietā aiz Jāzepa Vītola „Gaismas pils”. Pirmoreiz „Jāņuvakars” kopkora balsi izskanēja VII Vispārējos Dziesmu svētkos 1931. gadā Teodora Reitera vadībā. VIII un IX svētkos diriģēja autors. Pēc Otrā pasaules kara trīsreiz diriģēja Leonīds Viņgers, un visbiežāk – četras reizes – „Jāņuvakars” pabijis Jāņa Dūmiņa un Jāņa Zirņa rokās.

Pēc 1926. gada Dziesmusvētkiem līdz padomju okupācijas laikam notiks vēl trīs tautas kopdziedāšanas forumi. Pēc tam būs 1940. gada Latgales svētki, par kuriem domājot, metas baisi, jo jaunāku paaudžu cilvēki nespēj iztēloties, kā ir, kad tu vēl Daugavpils Stropu estrādē dziedī „Dievs, svētī Latviju!”, bet vienlaikus tavā zemē nenovēršami, turklāt bezmaz vai laipni aicināta, ienāk cita vara.

Laima JANSONE ir atmodas laika bērns. Viņas stihija ir kokles un to sudrabstīgas. Klusa ir 1940. gada vasara. Edvarta Virzas dzejoli – Jāņunakts bez prieka, rūgts medus, sarkana migla un laiks, kas izgājis no sliedēm.

LIKTENS LOKĀ. 1940–1990

Bet vēl ir 30. gadu beigas. Liktenis loks tikko aizmeties. Tuvākos un tālākos kaimiņos mīlst citādas varas. Tomēr sarkanbaltsarkanais karogs vēl plīvo neaiztikts, plaukst jasmīnziedi, stalts elpo Gaiziņš, un mēs esam savā vietā.

Volfgangs DĀRZIŅŠ – Emīļa dēls, nosaukts

Mocartam par godu, sportisks, asprātīgs, lielisks mūzikas aprakstnieks, tautas mūzikas senākos slāņus gudri sajūtošs komponists. Dārziņa apdziedātais Gaiziņš šovakar „Juventus” vecbiedru vadoņa, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas emeritētā profesora, 1990., 1993. un 1998. gada Dziesmusvētku virsdiriģenta, patlaban Goda virsdiriģenta Jura Kļaviņa rokās.

Pēteris BARISONS ir patiešām īsts romantisma pārstāvis, gudrs, bet arī naivi jūsmīgs absolūtā skaistuma alcējs, pavasara bērns, mātes dievinātājs, dzīvī – skumju un melanholijas bruņinieks, mūzikā – svētās mūzas kaislīgs pielūdzējs. Citkārt Dziesmusvētkus rotā Barisona slavenā fanfara „Dziesmai šodien liela diena”, bet šajos svētkos ievērojamā un maznovērtētā sēļa Barisona devumu godinām ar skaisto, bet nepavisam ne vieglo dziesmu „Pa zvaigžņu ceļu”.

Emīla DĀRZIŅA „Lauztās priedes” Dziesmusvētkos līdz šim skanējušas deviņas reizes. Gadu pirms 1905. gada notikumiem tapušais šedevrs ir ne tikai viens no Dārziņa augstākajiem sasniegumiem, bet arī viena no iespaidīgākajām latviešu kora dziesmām vispār. Tāpat kā 1905. gada notikumi, arī šī dziesma pie dažādām varām guvusi atšķirīgu spoguļojumu, un interesanti, ka Dziesmusvētku estrādē tā nonāk tikai padomju laikā – 1950. gada svētkos, un tie ir pēdējie svētki, kas notiek Esplanādē, jo pēc pieciem gadiem būs gatava Mežaparka estrāde.

Ar Dārziņa nepadošanās dziesmu esam nonākuši Liktens loka traģiskākajā vietā – Lūcijas GARŪTAS Tēvreize no kantātes „Dievs, Tava zeme deg!” gan ir kaut kādā ziņā mierinājuma zīme, tomēr tā neapšaubāmi arī uzjundī atmiņas par 1944. gadu. Vācu okupācija, kas nomainījusi padomju okupāciju, jūt savas dienas skaitītas. Tūlīt, tūlīt Rīgā ieradīsies „atbrīvotāji”, un tad vēl tikai Kurzemi plosis bezjēdzīga kara laikus nenocirsta aste, un no Latvijas aizbrauks tūkstoši gaišu prātu. Par šīm dienām atgādina gan cilvēku atmiņas, gan Jūrkalnē uzstādītā „Cerību bura” (tēlnieks Ģirts Burvis) jeb

pieminekļis 1944. gada rudenī uz Gotlandi aizbraukušajiem, gan Rīgas Vecās Sv. Ģertrūdes baznīcas vitrāžas, kas pieredzējušas Lūcijas Garūtas kantātes pirmatskaņojumu 1944. gada 15. martā.

Kantāte todien izskan dziļi satriecoši – pusgadu pirms Sarkanās Armijas ienākšanas Rīgā klausītāju sirdis saviļņo Lūcijas Garūtas un Andreja Eglīša spēcīgais vēstījums. Solo dzied Mariss Vētra un Ādolfs Kaktiņš, kopā ar viņiem Reitera koris, protams, Teodora Reitera vadībā. Līdz 1945. gada pavasarim kantāte izskan arī Kurzemes baznīcās – Zlēkās un Kuldīgā, Ventspilī un Lielajā Piektdienā – Talsos. 1945. gada 4. martā Lūcija Garūta raksta vēstuli: „Bija ļoti jauks koncerts publikas pilnajā Kuldīgas baznīcā, kur atskaņoja otro reizi kantāti. Tā dziļā ticība Latvijas nākotnei, ko jūta klausītājos, dod spēku tālāk dzīvot. Vēl arvien ticam, ka paliksim uz mūsu zemes. Kaut mūsu ticība atrastu savu piepildījumu!”

Piepildījuma nav. Andrejs Eglītis aizbrauc pāri jūrai. Lūcija Garūta paliek padomju varas okupētajā Latvijā. Kantātes pirmatskaņojuma ieraksta liktenis uz ilgāku laiku paliek nezināms. Daudzus gadu desmitus vēlāk dzimst leģendas – kā ieraksts izniris no Rietumvācijas radio fondu dzīlēm; kā gandrīz tajā pašā laikā šaipus dzelzs priekšvara skaņu režisors Aleksandrs Grīva Maskavas skaņu ierakstu studijā restaurējis laika zoba teju sagrauzto ieskaņojumu, kas pēc tam nogādāts uz Zviedriju žurnālistam Vilnim Zaļkalnam. 80. gadu vidū Rīgā mūzikas studenti un profesionāļi skaņuplatē klausās Hamburgā dzīvojošā diriģenta Marka Opeskina vadībā tapušo ierakstu. Un tad nāk Imants Kokars – viņa vadībā Latvijas Universitātes aula un koncertzālē „Ave Sol” notiek neaizmirstamu kantātes atskaņojumu virkne.

1990. gadā Lūcijas Garūtas Tēvreeses atskaņojums Mežaparka estrādē ir neaizmirstams brīdis klātesošajiem – kā krietnā patumsā iedegas svecītes koristu rokās, kā tiek uzdots Dodiēzmažora tonis, kā paceļas

Edgara Račevska ģeniālās rokas, un tad jau vairāk neko par šo nevar uzrakstīt – kas bija klāt, tas atcerēsies, kas nebija klāt, varbūt spēs iztēloties.

Andreja Egliša teksts arī Ērika EŠENVALDA komponīcijai „Brīvība”, kas ir daļa no 2009. gadā komponētās kantātes „Ugunssardze”. Kantāte veltīta aptuveni 42 tūkstošiem 1949. gada 25. martā aizvesto, taču mūzikas radīšanas pamatimpulsus ir vēlme atcerēties latviešu leģionārus un jo sevišķi vienu no viņiem – kordiriģentu Krišu Deķi, Dārziņskolas zēnu kora kādreizējo diriģentu, daudzu talantīgu jauno kordiriģentu skolotāju.

Pirms nepilna gada mūžībā aizgājušais Pēteris PLAKIDIS bija visaugstākā lieluma komponists un pianists-koncertmeistars. Viņa debija Dziesmusvētkos ir 1980. gadā, kad svētki notiek vienlaikus ar Olimpiskajām spēlēm Maskavā un Mežaparka estrādes skatītāju solu pirmajā rindā sēž Jāzepa Vītola atraitne Annija Vītola – 90 gadu veca, stalta kundze, ko kopkoris godina ar trīskāršu Vītola „Gaismas pils” dziedājumu. Bet jaunais Plakidis tajos svētkos saņem kopkora urravas par dziesmām „Visu mūža dienu” sieviešu korim un „Ar dziesmu dzīvībā” jauktajam korim. „Tavas saknes tavā zemē” ir 1967. gadā sacerēts Vizmas Belševas dzejolis, kam Plakidis kaut kad 70.–80. gadu mijā licis klāt mūziku, un tā dzimst viens no dziļāk izsāpētajiem latviešu kormūzikas šedevriem, kas Mežaparkā skanējis vēl arī 1993. gadā Imanta Kokara vadībā.

„Dievaines” ir daļa no Uģa PRAULIŅA mūzikas Ilgas Reiznieces, Uģa Brikmaņa, Sigvarda Kļavas un Latvijas Radio kora projekta „Krusta dancis”, kurā muzikāli izstāstīta viena no Jāņa Veseļa latviski mitoloģiskajām „Latvju teiksmām”. Par dievainēm sauc gan visu veļu laiku no Miķeļiem līdz Mārtiņiem, gan tikai veļu laika pēdējo nakti jeb vecļaužu dienu. Dvēseles ne tikai pieminamas – tās arī var aktīvi piedalīties zemes ļaužu dzīvē. Uģa Brikmaņa skatījumā „„Krusta dancis” ir mistērija, kurā noteicošā

loma ir baltu tautu mītiskā pasaules skatījuma būtiskajai sastāvdaļai – veļu kultam, cilvēka un dabas vienotībai, reinkarnācijai, dzīves un dabas cikliskumam”. Uģis Prauliņš „Dievaines” redz/dzird viegli sudrabotas. Ka „ne zariņa”.

Rit padomju laiks. Daudz kas nav tāds, kā rādās, un tas, kas rādās, nav tāds, kā bija kādreiz. Slēptas nozīmes, neuzticīgs skatiens, neuzticams rokaspiediens. Ausis svešā tālrunī vadā, acis svešā vēstulē. Bet mīlestība ir tā pati, cilvēks ir tas pats, un dziesma tā pati. Mārtiņa BRAUNA „Mīla ir kā uguns” top Valentīna Maculēviča režisētajai izrādei „Sirano de Beržeraks” Valmieras teātrī. Dzejoli speciāli izrādei raksta Jānis Peters. Var nocirst sidraba birzi, izplēst saknes, bet nevar līdz saknēm ietikt cilvēka domās, nevar atņemt mīlestību. Diriģē sieviešu koru „Dzintars” un „Rasa” vadītāja, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas profesore, Dziesmusvētku virsdiriģente kopš 2003. gada Aira Birziņa.

Kad Valsts Akadēmiskā kora „Latvija” mākslinieciskais vadītājs, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas asociētais profesors un Dziesmusvētku virsdiriģents kopš 1998. gada Māris Sirmais nodirīģējis Dziesmusvētkos laimīgi atgriezušos Raimonda PAULA hitu „Manai dzimtenei”, esam nonākuši krustcelēs.

KRUSTCELĒS. 1990–

Tā liekas, ka neuzzināsim, kas īsti vēra mums brīvības durvis. Dziesma? Spēks? Politiska vienošanās? Par dziesmoto revolūciju daudz rakstīts un runāts, arī par braukšanu uz Maskavu, bija sarunas un uzstājīgums, bija Molotova-Ribentropa pakta piesaukšana 1988. gada jūnija intelīģences forumā, sarkanbaltsarkanais karogs festivāla „Baltica” gājienā (un nez kāpēc redzes atmiņa saka – kaut uz neilgu brīdi, bet jau tobrīd arī Rīgas pils Svētā Gara tornī), bija „Baltijas ceļš” un garumgara sadošanās rokās, bija 1988. gada rudens

manifestācija tepat Mežaparka estrādē, pēc tam 1990. gada 4. maijs un balsu skaitīšana katram pie sava radioaparāta, bija 1991. gada janvāra barikāžu karstie uguns kuri un augusta puča biedējošais saltums. Un šī ir tikai daļa no visa tā, ko piedzīvojām, un katram ir savas atmiņas, un daudziem tās saistīsies arī ar pavīsam ne poētisko Sporta manēžas namu, kur 1988. gada otrā pusē 45 izrādes piedzīvo Zigmara LIEPIŅA un Māras Zālītes „Lāčplēsis”. Cilvēki nāk pa durvīm, un, kas netiek pa durvīm, lien pa mazmājiņas logu, bet iekšā tiek, un, Valda Lūriņa pārraudzīti, uz skatuves ir labākie no labākajiem – Mirdza Zīvere staro kā Staburadze, Igo plosās kā Lāčplēsis, Maija Lūsēna ir daiļā Laimdota, Imants Vanzovičs – neaizmirstams Kangars, un turpat Niks Matvejevs, Zigfrīds Muktupāvels, Aivars Brīze, Žanete Ondzule, Jānis Skanis un vēl daudzi citi, un pavīsam nosvērts visā šajā atmodas trakumā liekas Jānis Sproģis kā Lielvārds, un latvju zeme vaļā stāv, jā, nūdien, vai var trāpīgāk maz pateikt?!

ZVAIGŽŅU CEĻĀ. 2018–

Miers. Piena Ceļš virs galvas. Mums un Latvijai vēlreiz dota iespēja iet Zvaigžņu ceļu. Piesaukt sirmgalvju pazemotāju Sprīdīti mūs laikos nav labais tonis – pārlietu cieša piesaiste pie mājas, kad jāiet pasaulē un tur jāpaliek. Tāpēc atliksim atmiņas par Gunāra Pieša 1985. gada filmu un celsim mūziku iz tās kā absolūtu vērtību, jo dziedot tev nav nevienam jāatskaitās, kur tavas ideālās mājas, un tā ilgošanās, kas mirdz šajā Imanta KALNIŅA dziesmā un ko Rihards DUBRA tik skaisti tērpis jaunās drānās, tā ilgošanās ir katram sava, un tāpēc ir izdomātas dziesmas, lai nebūtu skaļi jāsaka vārdi un domas.

Pasaules mēroga mūziķe, Elbas filharmonijas rezidējošā ērģelniece, pasaules lielāko koncertzāļu viešņa Iveta Apkalna spēlē ērģeles. Zvanus sit viens no Latvijas labākajiem sitējiem

Ivo Krūskops, tauri pūš viens no Latvijas labākajiem pūtējiem Jānis Porietis, un Piena Ceļa pavēlnieks patlaban ir XXVI Dziesmusvētku Noslēguma koncerta mākslinieciskais vadītājs Mārtiņš Klišāns.

Vēl ir Mārtiņa BRAUNA un Raiņa „Saule, Pērkons, Daugava” Romāna Vanaga rokās.

Vēl ir Sigvarda Kļavas diriģēta Jāzepa VĪTOLA „Gaismas pils” – zīme, ka, vāciski runājošā ģimenē uzaudzis un krieviski runājošā vidē studējis jauneklis, vēlas un var iemācīties latviešu valodu un eksponēties kā īsts latvietis. Tāpat nogrimušās pils celšanās ir iespējama.

Vēl ir JURJĀNU Andreja sabalsota latviešu tautasdziesma „Pūt, vējiņi” – simbols, kurā neiedziļināmies, bet skandējam to kā Tēvreizi, kā formulu, kā sajūtu, kad augšupejoša kvinta kā iz tumsas lecoša saule izžāvē rasas lāsi uz vaiga un noliek mūs katru savā Piena Ceļa zvaigznājā.

XXVI VISPĀRĒJIE
LATVIEŠU DZIESMU UN XVI DEJU SVĒTKI

MĒS
GAVILĒSIM
NO VISAS
SIRDS

dziesmusvetki.lv

f facebook.com/dziesmusvetki
Instagram.com/dziesmusvetki
twitter.com/dziesmusvetki

draugiem.lv/dziesmusvetki
youtube.com/dziesmusvetki

Svētkus
riko:

Kultūras ministrija

Latvijas Nacionālais
kultūras centrs

Stratēģiskais
partneris:

RĪGAS DOME

Svētku
lieldraugi:

Svētkus
atbalsta:

Produktu un
pakalpojumu
partneri:

Sabiedriskie
mediji:

Pasākuma norise tiks fiksēta audio, audiovizuālā un fotogrāfiju veidā, pamatojoties uz Dziesmu un deju svētku likumu un leģitīmu interesi, ar nolūku popularizēt svētkus, atspoguļot to norisi, veidojot nemateriālās kultūras mantojumu. Iegūtais materiāls neierobežotu laiku tiks saglabāts un publicēts iepriekš norādītajam nolūkam.

Pārzinis: Latvijas Nacionālais kultūras centrs, Pils laukums 4, Rīga, LV-1365, Tālrunis: (+371) 67228985, E-pasts: iesniegumi@lnkc.gov.lv.

Papildus informācija: www.dziesmusvetki.lv

Pasākumā plašsaziņas līdzekļi darbojas saskaņā ar to profesionālo darbību regulējošajiem likumiem un ir atzīstami par patstāvīgiem pārziņiem.